

Kunskapskolan i Sverige AB
info@kunskapsskolan.se

2018-12-21
Dnr 400-
2017:10215

Beslut

efter kvalitetsgranskning av betygssättning på
högskoleförberedande program vid
Kunskapsgymnasiet Norrköping i Norrköpings
kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19 § (2010:800) genomfört en kvalitetsgranskning av betygssättning på högskoleförberedande program. Syftet är att granska kvaliteten i betygssättningsprocessen med fokus på lärarnas arbete. Kvaliteten bedöms utifrån i vilken utsträckning lärarna gör en allsidig bedömning av elevernas kunskaper, baserat på ett brett och varierat underlag.

De övergripande frågeställningarna är:

1. I vilken utsträckning fångar läraren ett brett och varierat underlag som grund för betygssättning av elevens kunskaper?
2. I vilken utsträckning gör läraren en allsidig utvärdering av elevens kunskaper vid betygssättning?

För att besvara frågeställningarna granskas betygssättningen i svenska på högskoleförberedande program, med särskild inriktning på Svenska 3. Granskningen fokuserar på betygssättningen 2018 och berör 29 skolenheter med såväl enskilda som kommunala huvudmän. När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport.

Kunskapsgymnasiet Norrköping, i Norrköpings kommun med Kunskapsskolan i Sverige AB som huvudman ingår i denna granskning. Skolinspektionen besökte Kunskapsgymnasiet Norrköping den 14 november 2018. Besöket genomfördes av Erica Jonvallen och Charlotte Rudebeck. Skolinspektionen har tagit del av dokumentation från skolan och genomfört intervjuer med elever, med tre svensklärare och med rektorn.

Kunskapsgymnasiet Norrköping är en enskild verksamhet med cirka 440 elever. Enligt inkomna uppgifter från skolans rektor undervisar sju lärare i svenska. Under läsåret 2017-2018 hade fyra lärare ansvar för betygssättningen i Svenska 3. Innevarande läsår är sex lärare vid skolan legitimerade och behöriga att undervisa i svenska i aktuella årskurser.

I detta beslut gör Skolinspektionen en samlad bedömning av det granskade området utifrån de övergripande frågeställningarna. Därefter följer en motivering till det utvecklingsområde som Skolinspektionen har identifierat inom ramen för granskningen.

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna samlar bedömningsunderlag som ger en bred och varierad bild av alla elevers kunskaper i förhållande till syfte, centralt innehåll, kunskapskrav och den undervisning som bedrivits.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna planerar kursen så att alla delar av kursens innehåll finns med i undervisningsmoment och bedömningstillfällen.

Av dokumentation och lärarintervjuerna framkommer att lärarna samarbetar kring kursens planering. I intervjuerna med lärare framgår att de utgår från syfte och centralt innehåll. En av lärarna beskriver till exempel förmågorna som särskilt viktiga. Det framgår vidare att de utgår från en gemensam grovplanering, gemensamma bedömningsuppgifter samt att planeringen anpassas utifrån respektive elevgrupp. Det framgår också av lärarintervjuerna att planeringen utvärderas i slutet av läsåret och att ändringar vad gäller undervisningsmoment och bedömningstillfällen då kan göras inför kommande år.

Förändringar som gjorts har till exempel handlat om ordningen på arbetsområden och att skapa mer utrymme för det vetenskapliga skrivandet.

Granskningen visar att lärarna genomför bedömningstillfällen som ger både ett brett och varierat underlag för bedömning av alla elevers kunskaper.

Av skolans dokumentation och lärarintervjuerna framgår att lärarna samlar in ett brett underlag och ser till att varje del av kunskapskraven provas vid minst två tillfällen under kursens gång. Flera delar av ett kunskapskrav kan provas också i en och samma uppgift. Den gemensamma planeringen innehåller nio arbetsområden samt det nationella provet. Planeringen innehåller olika former av muntlig framställning, från muntlig redovisning och förberedda samtal till argumenterande tal. Det framgår av såväl skolans dokumentation som lärarintervjuerna att lärarna även samlar in ett varierat underlag för bedömning. Under läsåret har muntliga och skriftliga bedömningsuppgifter varvats. Skriftliga uppgifter har till exempel genomförts i form av tre pm (varav ett skrivs i det nationella provet) och jämförande litterär analys, och muntliga i form av argumenterande tal, muntlig redovisning och en förberedd "talk-show". I planeringen återfinns till exempel arbetsområden för skriftlig framställning i form av två pm, utöver det som skrivs inom ramen för det nationella provet, där innehållet som behandlas är språkförändring och språkhistoria. Planeringen innehåller också en jämförande litteraturanals där skrivandet inte i första hand är det som provas men att detta görs om en elev till exempel står och väger mellan två betyg. Lärarna berättar att det finns möjligheter för elever att välja examinationsform men att detta också måste vägas mot andra delar av kursen som eleven behöver öva på. Här betonar lärarna skrivandet och därför har de begränsat valmöjligheterna. Av elev- och lärarintervjuerna framgår att lärarna också utformar en avslutande mer individanpassad uppgift för elever som behöver ytterligare möjlighet att visa sina kunskaper.

Granskningen visar också att lärarna systematiskt samlar både sina egna bedömningar och elevers texter under kursens gång.

Lärarna uppger i intervjuerna att de kontinuerligt under året samlar både sina egna bedömningar och elevernas texter i skolans digitala system. Lärarna berättar att de för anteckningar löpande, både analogt och digitalt, samlar de kommentarer de skriver till eleverna samt använder både uppgiftsmatriser och en övergripande kursmatris.

Granskningen visar vidare att lärarna kontinuerligt utvärderar bedömningsunderlagen för att säkerställa att alla elever har fått möjligheter att visa sina kunskaper i förhållande till kunskapskraven.

Det framgår av skolans dokumentation samt elev- och lärarintervjuerna att eleverna får flera möjligheter att visa sina kunskaper i förhållande till kunskapskraven. Det finns till exempel möjligheter till omprov samt det som kallas "workshops", vilket är en del av skolans pedagogiska koncept, där eleverna ges möjlighet att styra sin tid och själva välja deltagande utifrån behov. Lärarna reviderar ibland också sina bedömningstillfällen under läsåret så att de blir mer ändamålsenliga och anpassar också både uppgifter och bedömningsformer utifrån elevers behov, till exempel genom att låta en elev göra en uppgift muntligt istället för skriftligt eller att lägga in mer tid för övning när eleverna upplever ett område som särskilt svårt. Det framgår samtidigt att detta ibland kan utgöra en utmaning för ambitionen att pröva varje kunskapskrav två gånger. I intervjun med eleverna bekräftas också bilden att delar av kunskapskraven återkommer vid andra bedömningstillfällen och att lärarna kan anpassa dessa. Det framgår av skolans dokumentation såväl som av lärarintervjuerna att skolan arbetar med individorienterad undervisning och att eleverna till exempel får vägledning i sina studier varje vecka samt möjlighet att välja vad de särskilt behöver arbeta med i så kallade workshops. Skolan

använder också ett digitalt system för uppföljning där lärarna beskriver varje elevs nuläge i förhållande till de mål eleverna satt upp för kursen.

Skolinspektionen bedömer att lärarna gör en allsidig bedömning av elevens kunskaper i förhållande till kunskapskraven.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna har former för att få god överblick samt värderar bedömningsunderlagets tillförlitlighet och giltighet.

Granskningen visar att lärarna kontinuerligt sammanställer och samlar bedömningsunderlag, både i form av egna anteckningar, matriser som fylls i och elevarbeten. I lärarintervjuerna beskriver lärarna att den översiktliga sammanställningen växer fram genom den dokumentation som görs, genom uppgiftsmatriser, kommentarer och sammanställningar. Av skolans dokumentation och lärarintervjuerna framgår att lärarna viktar bedömningsunderlagets tillförlitlighet genom att till exempel vikta upprepade prestationer tyngre än mindre enskilda. I lärarintervjuerna framkommer det att uppgifterna också utformas på ett sätt så att uppgifter i slutet av kursen värderas högre. Både den skriftliga och den muntliga delen av det nationella provet sambedöms och lärarna bedömer inte alltid de elever de själva undervisat. Svårbedömda elevprestationer uppmärksammas särskilt vid dessa tillfällen. Bedömningsunderlagets giltighet värderas genom att lärarna tillmäter vissa bedömningsunderlag särskild vikt, till exempel uppgifter som görs under kursens senare del. Lärarna berättar att de samtidigt även beaktar att elever kan missförstå en fråga eller att de vid enstaka tillfällen kan prestera sämre av olika skäl.

Det nationella provet tillmäts särskild vikt då det genomförs i slutet av kursen. Av de elever som hade ett högre kursbetyg än resultat på det nationella provet är flickorna i majoritet. 34,2 % av flickorna har ett högre betyg. Motsvarande skillnad vad gäller pojkarna var 19,1 %. Att det nationella provet inte prövar hela kursen anges generellt som ett möjligt skäl till att elever får ett högre kursbetyg än resultat på det nationella provet. I intervjun med lärarna beskrivs att skolan har många högpresterande kvinnliga elever och press och prestationsångest anges som en förklaring till att de kvinnliga elevernas kursbetyg, i större utsträckning är högre än resultatet på nationella provet. Intervjun med eleverna bekräftar att det nationella provet, i varierande grad, upplevs som pressande. I lärarintervjun framgår att lärarna diskuterat undervisningen i relation till könsskillnaderna i resultat, och då till exempel kommit fram till att de strävar efter varierad undervisning och användande av digitala arbetssätt.

Granskningen visar att lärarna bedömer kvaliteten på elevens kunskaper i förhållande till kunskapskraven och grundar sina beslut om betyg på en helhetsbedömning av elevernas kunskaper vid kursens slut.

I lärarintervjuerna framgår att lärarna bedömer kvaliteten på elevernas kunskaper i förhållande till kunskapskraven. Både lärarnas anteckningar, ifyllda matriser och elevernas arbeten vägs in vid den slutliga bedömningen. Av intervjuerna framgår att lärarna uppmärksammar visade kunskaper också vid andra tillfällen än de formella bedömningstillfällena. Vid behov tas också hänsyn till kunskaper som elever visat i andra kurser, till exempel har kunskap elever visat i kursen retorik eller i gymnasiearbetet använts som bedömningsunderlag.

Skolinspektionen bedömer att lärarna inte i tillräcklig utsträckning samarbetar inom svenskämnet för att utveckla en samsyn kring bedömning och betygsättning.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna har gemensamma diskussioner kring tolkning av styrdokument samt planering och konstruktion av bedömningsuppgifter.

I lärarintervjuerna framgår att diskussioner kring planering, bedömningsuppgifter och återkoppling till eleverna förs både inför varje nytt läsår och kontinuerligt under kursens gång. Det framgår av lärarintervjuerna att lärarna diskuterar planering och bedömningsuppgifter utifrån centralt innehåll och kunskapskrav, men inte att de har gemensamma diskussioner om Svenska 3 i relation till läroplanens övergripande mål eller ämnets syfte. Av rektorsintervjun framgår att svensklärarna har ämnesmöten varannan vecka och att de ibland också träffas utifrån en av ämnets specifika kurser. Det framkommer i både lärarintervjuerna och i rektorsintervjun att lärarna även har gemensamma diskussioner utifrån att de regelbundet arbetar tillsammans med den feedback de formulerar till eleverna, vilket blir en del av den samlade dokumentationen.

Granskningen visar att lärarna sambedömer det nationella provets samtliga delar och för diskussioner om vilket samlat betyg som bäst motsvarar kvaliteten på elevens visade kunskaper på provet.

Av lärarintervjuerna framgår att lärarna sambedömer både den skriftliga och muntliga delen av det nationella provet. Arbetet är organiserat så att lärarna har schemabrytande dagar för genomförandet av den muntliga delen och att de då är minst två lärare. Lärarna beskriver vidare att de först diskuterar instruktionerna och att de sedan delar elevtexter mellan sig. Svårbedömda texter identifieras och diskuteras särskilt. Ansvar för organisationen ligger på ämnesansvarig lärare. Samtidigt beskriver inte lärarna att de jämför resultat på nationella prov med kursbetyg, med syftet att de nationella proven ska stödja likvärdig betygssättning.

Granskningen visar att lärarna har gemensamma diskussioner om tolkning kring enstaka elevprestationer, men inte kring det samlade bedömningsunderlaget inför betygssättning.

Av lärarintervjuerna framgår att lärarna ofta diskuterar tolkningar av enstaka elevprestationer och att elevexempel diskuteras både löpande i vardagen och på ämnesmöten. Lärarna beskriver att de tar upp särskilt svårbedömda elevprestationer med kollegor, till exempel elever med ojämna kunskapsprofiler. Samtidigt beskriver inte lärarna i intervjun att de sambedömer, diskuterar och tolkar, det samlade underlaget inför betygssättning för enskilda elever.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande område.

- **Rektorn behöver försäkra sig om att lärarna får möjlighet att diskutera, sambedöma och utveckla samsyn kring en allsidig helhetsbedömning av elevers kunskaper vid betygssättning.**

Granskningen visar att lärarna på Kunskapsgymnasiet Norrköping på flera sätt diskuterar och sambedömer elevers prestationer både vad gäller det nationella provet och andra bedömningsuppgifter. Detta görs både organiserat och spontant samt underlättas av att lärarna arbetar med en gemensam planering och med gemensamma bedömningsuppgifter. Det framgår dock inte av granskningen att lärarna har gemensamma diskussioner, eller sambedömer, i samband med betygssättning vid kursens slut. Inte heller att lärarna jämför resultat på nationella prov med kursbetyg, utifrån syftet att de nationella proven ska stödja likvärdig betygssättning. Det framgår inte heller att de diskuterar helhetsbedömningar av elevers kunskaper utifrån ämnets syfte, kursens innehåll och kunskapskrav samt den undervisning som bedrivits.

Det är av vikt att lärare arbetar för samsyn såväl vad gäller bedömningen av enskilda bedömningsuppgifter som vid betygssättning av enskilda elever vid kursens slut. För att åstadkomma likvärdighet i betygssättning där alla elever bedöms utifrån samma krav är det betydelsefullt att lärare synliggör om det finns olika tolkningar av kriterier och kravnivåer, eller om det finns andra skäl om betygssättningen skiljer sig åt mellan lärare. Enligt skollagen syftar också de nationella proven till att stödja betygssättningen.¹

Utöver att samsyn kring betygssättning är en förutsättning för att skolan ska kunna ge eleverna enhetlig information om betyg och betygssättning så är, enligt Skolverkets allmänna råd om betyg och betygssättning, lärares samsyn kring vad som är väsentliga kunskaper i ett ämne också en utgångspunkt för ämnesdidaktiskt välgrundade val.² Sådana diskussioner skulle kunna komplettera de utvärderande planeringsmöten lärarna på skolan har i slutet av terminen. När lärare har olika uppfattningar om bedömningar kan diskussionerna ha som bäst förutsättningar att bli produktiva.³ Därför kan det vara verkningsfullt om lärarna vid sambedömning utgår från situationer där de gjort olika bedömningar, och fokuserar diskussionen till dessa exempel.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 28 juni augusti 2019 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena samt vilka effekter det haft för verksamheten.

Redogörelsen skickas via e-post, till [kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se](mailto: kvalitetsgranskningarsthlm@skolinspektionen.se), eller per post till, Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400-2017:10213) i de handlingar som sänds in.

I ärendets slutliga handläggning har *utredare och jurist Charlotte Rudebeck och projektledare Karin Lindqvist* deltagit.

2019-01-09
Rättelse
enligt 36 §
Förvaltnings-
lagen
(2017:900)

På Skolinspektionens vägnar

X Gabriel Brandström

Beslutsfattande
Signerat av: Gabriel Brandström

X Erica Jonvallen

Föredragande
Signerat av: Erica Jonvallen

¹ Skollagen 8 kap. 3 §

² Skolverket (2018). *Betyg och betygssättning*. Allmänt råd.

³ Skolverket (2013). *Sambedömning i skolan*. Stödmaterial.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/sv/Tillsyn--granskning/Kvalitetsgranskning/Skolinspektionen-granskar-kvaliteten/betygssattning-pa-hogskoleforberedande-gymnasieprogram--fokus-pa-svenska/>

Bilaga: Författningsstöd

Skollagen (2010:800)

3 kap. 16 § 1-2 st.

Beslut om betyg

Betyg ska beslutas av den eller de lärare som bedriver undervisningen vid den tidpunkt när betyg ska sättas.

Om läraren eller lärarna inte är legitimerade, ska beslutet fattas tillsammans med en lärare som är legitimerad. Kan dessa inte enas ska betyget beslutas av den legitimerade läraren under förutsättning att han eller hon är behörig att undervisa i det ämne som betyget avser. I annat fall ska betyget beslutas av rektorn.

Gymnasieförordningen (2010:2039)

8 kap. 2 §

Kunskapskrav ska finnas för betygen A-E.

Kraven för betygen A, C och E ska precisera vilka kunskaper som krävs för respektive betyg. Kunskapskravet för betyget D innebär att kraven för E och till övervägande del för C är uppfyllda.

Kravet för betyget B innebär att även kraven för C och till övervägande del för A är uppfyllda.

8 kap. 3 §

Syftet med nationella prov är att stödja betygssättningen.

8 kap. 3 a §

Nationella prov ska användas i de kurser som anges i 3 b §.

När nationella prov används ska eleverna delta i alla delar av proven. Rektorn får besluta att en elev inte behöver delta i ett nationellt prov eller i någon eller några delar av ett sådant prov, om det finns särskilda skäl.

8 kap. 3 b §

Nationella prov ska användas i den högsta avslutande kursen på programmet och, i förekommande fall, inriktningen, i ämnena engelska, matematik och svenska eller svenska som andraspråk med undantag för kursen svenska 2 eller svenska som andraspråk 2.

Proven ska vara uppdelade i delprov som genomförs på vissa dagar eller under vissa perioder.

2011 års läroplan för gymnasieskolan, Lgy 11, (SKOLFS 2011:144)

Lgy 11, 1. Skolans värdegrund och uppgifter, Kunskaper och lärande

"Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former - såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet - som förutsätter och samspelar med varandra. Undervisningen får inte ensidigt betona den ena eller den andra kunskapsformen."

Lgy 11, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.1 Kunskaper

I avsnittet uppställs ett antal riktlinjer och för läraren gäller att denne bl.a. ska

- se till att undervisningen till innehåll och uppläggning präglas av ett jämställdhetsperspektiv,
- samverka med andra lärare i arbetet med att nå utbildningsmålen,
- i undervisningen beakta resultat av utvecklingen inom ämnesområdet och för undervisningen relevant pedagogisk och annan forskning, och

Lgy 11, 2. Övergripande mål och riktlinjer, 2.5 Bedömning och betyg

I detta kapitel anges bland annat riktlinjer för läraren, exempelvis ska läraren redovisa för eleverna på vilka grunder betygssättning sker. Vidare anges att läraren vid betygssättningen ska

- utnyttja all tillgänglig information om elevens kunskaper i förhållande till de nationella kunskapskrav som finns för respektive kurs,
- beakta även sådana kunskaper som en elev har tillägnat sig på annat sätt än genom den aktuella undervisningen, och
- utifrån de nationella kunskapskrav som finns för respektive kurs allsidigt utvärdera varje elevs kunskaper.

Prop. 2009/10:165 *Den nya skollagen - för kunskap, valfrihet och trygghet*

"Betygssättning är beslut som typiskt sett har rättsverkan för eleven. Betygen kan ha en avgörande betydelse för elevens framtid, eftersom de har en direkt koppling till urvals- och behörighetsbestämmelser. Betygssättningen innebär därmed myndighetsutövning. Det är av stor vikt att elever ska känna att de har fått visa sina kunskaper och blivit rättvist bedömda. Att betygen måste vara rättvisa och likvärdiga är därför en självklarhet." (s.297)

"Betyg och bedömning är starkt förknippade med varandra. Bedömning behöver ständigt göras för att utvärdera hur lärandet sker mot uppställda mål och kunskapskrav. Den kunskapssyn som kommer till uttryck i läroplaner och andra styrdokument utgår ifrån att det sker en bedömning som grundar sig på observationer, samtal, elevarbeten, projekt- och grupparbeten samt enskilda uppgifter. Bedömningen syftar till att identifiera elevens kunskaper för att beskriva starka och svaga sidor och ge ett bra underlag för att planera elevens fortsatta utveckling. Betygen ska visa i vilken utsträckning eleven har uppnått de nationellt uppställda kunskapskraven och även visa kvaliteten i kunskaperna. Nationella ämnesprov och andra prov är därvid en del av bedömningsunderlaget." (s.298)